

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta Ta Hellēnisti Heuriskomena

Origenes

Coloniæ, 1685

Caput secundum, pertinens ab obitu Severi ad initia Imperii Maximini

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

ORIGENIANORUM

Epiphan.
Har. 64.
cap. 3.

catis, ut aliis persuasum est: rem enim Epiphanius in incerto reliquit. Quamquam verisimi-
lius est medicamine imposito extinxisse genitalem vim, quam gladio verenda amputasse:
non quod existimem, id si fecisset, levitatem oris prodituram fuisse factum, quod summa
cura occultum habere voluit; certum est enim barbam ei non defluere, si quis jam vesti-
ceps aut barbatus executionem patiatur: sed propter horrorem facti; nam quis ita in se sa-
visse puter hominem non insanum, cum mollioribus uti posset remediis, unde idem com-
modum capiebat? Certe si quid amplius conjectura tribuendum est, cicutam genitali-
bus illevisse crediderim, quam Athenienses Hierophantas ad compescendam libidinem
adhibere solitos ipse prodidit lib. 7. contr. Cell. 2. eis μὲν σου, inquit παρ' ἀθηνάων ἱεροφάντης,
ὁ δὲ πεπιστευμένῳ ἐκ τούτων τὰς ἀρετὰς ὁρῶντι, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ δυνάμει, καὶ κρατεῖν αὐτοῦ εἰς ὅσον ἐλάτῃ,
κονεῖται τοῖς τὰ ἀρετὴν μὴ καὶ ἀγὰρ ἐν τῇ νομίζῃ τοῦ ἀρετῆν νομομαύοντος παρ' ἀθηνάων ἀριστοῦ. id est, obli-
tis cicutam masculis partibus: cohibenda quippe veneris gratia cicutam locis illis admoveri
tradunt Dioscorides & Plinius, non sorberi, uti factum ab Hierophantis memorat Hiero-
nymus lib. 1. adv. Jovinian.

Dioscor.
lib. 4. c. 79.
Plin. lib. 25
cap. 3.

Matth. 19.
12.

Causa cur id faceret, complures Origeni fuere. Ventitabant ad eum puella, fidei Chri-
stianæ & studiorum gratia: quam hominum autem ingenium a labore proclive esset ad
libidinem optime intelligebat, verebaturque ne ex frequenti virginum consortio corpus
in ipso juventutis flexu male sui compos ad voluptatem impelleretur. Commovebatur ad
hæc effatio Christi, quo se ipsos propter cæleste regnum evirasse nonnullos pronuntiaverat.
Id cum præter germanam sententiam accepisset, pravis, ut opinor, deceptus Valesiorum
Hæreticorum expositionibus, qui ætatem ejus præcellerant, sibi soliti fuerant virilia
execrare, nova istæ in eo religio incescit. Et jam aliis inductus Christi verbis, a legitimo sen-
su detortis, unicam sibi tantum habebat tunicam, abjectis calceamentis nudis incedebat
pedibus, nec ullo modo vel in crastinum, vel in longitudinem consulebat. Aliam præterea
de hac re Origeni fuisse causam scribit Eusebius; ne scilicet ex crebris puellarum ad se sitio-
nibus & alloquiis obrectandi occasionem haberet malevolentia. At repugnat quod mox
subjungit, operam dedisse Origenem, ut factum illud occultaretur: nam si occultavit, quo-
modo rumores hominum ignorabile factum sopire potuit, quod evulgandum erat ad male-
dicentiam & obsecros rumores compescendos? Ad annum Severi decimum quartum per-
tinere hæc suspicatur Baronius: quorum tempus neutiquam Eusebius designavit. Id si sit,
annum tunc egerit Origenes vigesimum primum.

Euseb. lib.
6. cap. 8.

Baron. ad
A. 230.
Halex. lib.
4. Orig.
des. Quasi.
9.

Nican.
Concil.
Can. 1.
Arel. Con-
cil. Can. 7.

Magna vero hic doctorum hominum concertatio est, laudene ejusmodi facinus, an vi-
tuperatione dignum sit. Aperte damnat Baronius, multisque sententiam suam argumen-
tis tuetur, sed quæ ad eam fere, quæ ferro sit, evirationem pertinent. Contra ea Halloxius,
non excusat modo, sed dilaudat. Ego singula ab utraque parte collecta non referam;
quod ipse sentio, paucis exponam. Certum est voluntariam sui ipsius executionem, eam di-
co quæ sit gladio, veritam esse Apostolicis Canonibus 22. & 24. At eorum dubia est aucto-
ritas, & penitus ab Halloxio respuitur. Eandem damnavit extincto jamdiu Origene Ni-
cænum Concilium, damnavit & Arelatense. Ipsi quoque Eusebio, perpetuo licet Origenis
laudatori, væcordia hujus vituperationem vis veritatis expressit. Sed quid aliena conqui-
rimus, cum domestica suppeditent testimonia? Ultramque castrationem, & quæ executio-
ne, & quæ exiccatione perficitur, damnavit demum Origenes, aliosque ne simile quid in se
aliquando conciperent, vehementer absterruit, cum aliis locis, tum præsertim suis in Mat-
thæum Commentariis. Locus habetur Tom. 15, ad cap. 19. v. 12. quem omnino consuli
velim.

Discipulos suos & familiares facinus suum celaverat Origenes, dubius animi laudine sibi,
an probro ducendum foret. Rem tamen comperit Demetrius, quam vehementer admira-
tus primum, tum laudibus etiam prosecutus, confirmavit Origenem, strenueque susceptum
munus jussit traducere. Tum hic denique remotis impedimentis, universos ad se erudiendi
caussa venientes nullo sexus discrimine admisit. In eorum autem institutione summa se tra-
ctavit diligentia, omneque suum otium ad eorum negotium contulit.

CAPUT SECUNDUM.

I. Severi Imperatoris obitus. Origenes Romam proficiscitur, II. Alexandriam redit,
III. Ebraicam linguam condiscit, IV. Ambrosium ad Christi fidem convertit, V. accer-
situr in Arabiam, redit Alexandriam, VI. Palestinam petit, Alexandriam redit, VII. a
Mammæa accerfitur Antiochiam, Alexandriam re-vertitur, VIII. Scripturam sacram
Commen-

A Commentariis illustrare aggreditur, IX. Commentarios in Iohannem, & in alios Scripturæ libros inchoat, X. in Achaïam per Palaestinam proficiscitur, XI. Athenis discedens Epheso iter habet, XII. Casareæ Presbyter jam ante fuerat ordinatus. Alexandria pellitur, XIII. Cum ne vitaretur ab Æthiopo, Idolis sacrificasset, XIV. Casaream Palaestine concedit, XV. Confutantur nonnulli, qui Origenem ab Heracla Alexandria depulsum fuisse scripserunt, XVI. Ecclesiastica munia obit, à multis fovetur Ecclesiis: XVII. Palaestinam perlustrat, XVIII. Utrum viginti & octo annos Tyri transegerit, XIX. Gregorium Thaumaturgum & Athenodorum fratres, aliosque in literis sacris & profanis instituit, Isaiam & Ezechielem Commentariis exponit.

I. SEVERUM interim, cum jam aliquoties interficere adortus esse Caracalla filius, mors ex ægritudine consecuta est, expleto Imperii decimo octavo anno, ætatis vigesimum sextum agente Origene. Hic post aliquot deinde annos Romam ire contendit, Romanæ Ecclesiæ vivendæ studio, cui tunc præerat Zephyrinus Papa. Tempus itineris ab Eusebio prætermisum conjectura allequitur Baronijs, & in primum Elagabali rejicit annum, qui Zephyrini decimus octavus, & postremus fuit, causamque protectioni Mammæam Alexandri matrem dedisse suspicatur, cum post accessum ad se Antiochiam Origenem, Elagabalum Imperium ineuntem Romam esset comitata. Verum hæc aliter Eusebio temporibus divisa sunt: tunc enim à Mammæa Antiochiam accitum fuisse Origenem satis aperte significat, & disertis quoque verbis post illum Suidas, cum rerum potiretur filius ejus Alexander. Qui postquam Imperium adeptus est, non alias Antiochiam ivit Mammæa, quam cum Perlas Romanis finibus imminentes bello refutare aggressus est. Hæc multis post Zephyrini obitum annis inciderunt. Cum autem Imperator renuntiatus est Elagabalus, Emesæ commorabatur Mammæa, neque in tanta rerum conversione curiosis auditionibus operam dare potuisse verisimile est, Equænam porro causa fuerit Baronio, cur incertam Origenianæ in Italiam protectionis occasionem comminisceretur, Mammææ nempe affectandæ studium, cum veram expresse Eusebius, Romanæ nimirum Ecclesiæ, omnium, ut ipse scribit, antiquissimæ, penitus cognoscendæ desiderium, non video. Hoc ergo iter Severi inter obitum, qui anno Zephyrini undecimo contigit, ipsiusque Zephyrini mortem, quæ ad alterum Elagabali annum pertinet, conferre satis habeamus: à tempore autem præcisè designando, cum ne conjecturæ quidem locum nobis Veterum monumenta præbeant, abstinemus. Id in decimo tertio Zephyrini anno Historici quidam constituunt, quod ab Eusebii rationibus non discrepat, & mihi satis probatur.

II. Propere perlustrata Roma, statim Alexandriam Origenes repetiit, traditaque ei rursum est à Demetrio Catechumenorum Christianis dogmatis imbuendorum cura. Quo cum in opere, omisis cæteris studiis, dies ac noctes urgeretur, nec sibi ad Scripturæ, divinæque rerum pervestigationem reliqui quidquam facere posset, docendi munus cum Heracla, qui tum cæteris ejus præstabat discipulis, ita partitus est, ut rudioribus prima doctrinæ Christianæ elementa hic traderet, maturiores ille & jam usu peritos reconditis dogmatis instrueret.

III. Hinc aliquantum lucratus otii, eo ad enodandas Scripturæ obscuriores intelligentias usus est, seque in eo studio quotidianis commentationibus diligenter subegit. Verum cum operam suam absque Hebræicæ linguæ notitia frustra consumi intellexisset, id quoque ornamentum ac reliquas doctrinæ suæ laudes adjunxit. Johannes Trithemius in libro de scriptoribus Ecclesiasticis res Origenis literis prosequens, ipsum ait jam senem contra suam ætatem linguam Hebræicam didicisse. Perperam nempe accepit ista Hieronymi: Tantum in Scripturis divinis habuit studii, ut etiam Hebræam linguam contra ætatis, gentisque suæ naturam edisceret. Quæ sic intelligo, jam virilem ætatem adeptum Adamantium, quæ ætas Grammaticas tricas ac quisquillas aspernari solet, & gravioribus studiis delectari, eo tamen demississe animum, ut in hac arte se exerceret. Nulla illic senectutis significatio. Magdeburgenses vero idem narrant his verbis: Itaque otii aliquantulum nactus, ad discendam linguam Hebræam, suæ alioqui naturæ adversam, ut Suidas ait, animum adjecit. Quæ illic habet Suidas, è Græca transtulit interpretatione Hieronymiani Operis de scriptoribus Ecclesiasticis, ubi proxime adducta Hieronymi verba sic reddita sunt: ὡς καὶ τὸν ἱβραϊκὸν διάλεκτον ἐκαστηρικῶς τῇ τε ἡλικίᾳ, καὶ τῇ ὁμιλίᾳ φύσει ἐκμαθεῖν. Quod de Alexandrinæ gentis natura dixit Hieronymus, quæ juxta Græcorum omnium consuetudinem linguarum exoticarum notitiam contemnebat, id ad Origenis ipsius naturam Interpres pessime retulit. Unde fraus Suidæ ac Magdeburgensibus facta.

IV. Erat per id tempus Alexandria vit opibus ac dignitate florens, ingenio etiam spec-

b

ctatus

status & doctrina. Hunc Valentini errore, qui tunc in Ægypto vigeat, Marcionis alii, A
implicitum fuisse scribunt. Commode utrique: maxima liquidem utriusque hæreseos af-
finitas fuit, dogmatumque consensus. Sabellianum fuisse quidam etiam prodiderunt: hoc
est Noëtianum, Sabellius quippe statim post Origenis obitum Noëti præceptoris sui delira-
menta renovavit. Crebro ad Origenem ventitabat Ambrosius cum aliis partim Hæreticis,
partim Ethnicis Philosophis, qui viri nomine ac doctrina pertrahebantur. Nam rerum divi-
narum documentis Philosophiæ quoque, Mathematicarum & humanarum disciplinarum
præcepta aspergens, auditores erudiebat pro uniuscujusque captu: nec parum iis doctrinis
inesse censebat ad sacra percipienda adjumenti. Adversus hunc ita affectus est Ambrosius, ut
ejuratis erroribus saniori doctrina instituendum ei se traderet, ad ejusque societatem sese pe-
nitentius applicaret. Tunc imperasse Caracallam agnoscit Baronius, cum ad Christi fidem con- B
versus est Ambrosius. Idem tamen Origenem Roma Alexandriam rediisse docet postremis
Zephyrini temporibus, recens adepto Imperium Elagabalo: cum Ambrosii conversionem
præcesserit hæc Origenis reditio. Plane suo sibi gladio jugulatur.

Baron. ad
A. 220. N.
6. & 12.

V. Iisdem fere temporibus militarem hominem Alexandriam mittit Arabiæ Præfex, cum
litteris ad Demetrium Episcopum, & ad Ægypti Præfectum, quibus vehementer orabat, O-
rigenem ad se confestim mitterent, velle se de rebus divinis cum eo communicare, ejusque
doctrinæ fieri participem. Æquissimæ postulationi annuit uterque. Ablegatus ad eum con-
tinuo Origenes, & refelicit explicata Alexandriam sine mora reversus est. Quod autem
asserit Halloxius, minime dubium esse quin ad audiendum Hippolytum in Ecclesia quadam
verba facientem per id tempus accedens Origenes, designatus ab eo, & honoris gratia ad C
stantibus fuerit monstratus, ut factum refert Hieronymus, indiget id quidem probatione:
cum enim ex Arabia excesserit Hippolytus, & in Italia demum martyrium obierit, huic ali-
bi passim occurrere potuit Origenes, & concionanti a desse.

Hier. libr.
De script.
Ecc. in
Hippolyto.

VI. Non multo post Alexandria clam exiit, arma impia Caracallæ fugiens, quibus
funestissimam Alexandrinis cladem intulit. Annus trahebatur Christi 215. Caracallæ quin-
tus, ætatis circiter trigessimus agente Origene. Secessit ille in Palæstinam, & Cæsareæ
sedem posuit: ubi tantus ei ab Episcopis honos habitus est, ut nondum licet Presbytero, sed
Laico etiam tum deferretur negotium Scripturæ publice in Ecclesia explanandæ, præsen-
tibus Episcopis. Ægre tulit Demetrius, & tanquam præter fas ab Episcopis & Origene
attentatum scriptis ad eos epistolis damnavit. Factum rationibus, aliorumque Episcopo- D
rum auctoritate & exemplo exularunt Theodotus (Theotechnum Photius appellat)
Cæsareæ Episcopus, Hierosolymæ Alexander. Nec ita tamen placarunt Demetrium, ut
non Origenem per litteras, missosque Diaconos revocaret. Paruit ille mandatis, & rever-
sus in patriam consueto sese muneri restituit. Castiganda hic Halloxii, aliorumque indili-
gentia, qui prius hoc Origenis in Palæstinam iter confuderunt cum altero paulo post a no-
bis narrando quod ad Achaia Episcopos proficiscens per ea loca habuit: utramque enim
profectionem caute distinxit Eusebius, prioremque ante Caracallæ interitum ab Origene
susceptam narrat libr. 6. hist. cap. 19. posteriorem temporibus iis deputat, quibus Philo-
Antiocheno Episcopo succcessit Zebinus: locus extat libr. 6. hist. cap. 23. Episcopatum autem
Zebinus iniiit sub Alexandro Severo, ut est in Eusebiano Chronico. Id quod alio ipse loco E
Halloxius animadvertit.

Theod. Cod.
108. & 152.

VII. Coorto interea Romanos inter & Persas bello, Antiochiam venit Alexander
Severus, Mammæa matre comitatus, quæ uterat natione Syra, & rerum Judaicarum ac
Christianarum aliquem perceperat usum, Origenem cujus tunc passim celebrabatur no-
men, missis militari satellitio ad sese accersivit, explorandæ hominis doctrinæ, majorisque
Christi notitiæ adipiscendæ causâ. Multis apud illam de Deo sermonibus habitis, exacto
illic non modico tempore ad intermissa studia Alexandriam properavit. Hanc Origenis
peregrinationem temporibus illis coniungens, scio me Chronologorum aliquot rationi-
bus repugnare, qui ad extremos Alexandri Severi annos Persicam expeditionem refe-
runt, cum multo ante exitum Alexandri visere ad Mammæam Origenem ivisse certum sit, F
At nobis favent Eusebii *ἱστοριαι*, quibus in hac historia perpetuo adhæremus: nam

Euseb. l. 6.
Hist. c. 21.

Euseb. l. 6.
Hist. c. 26.

Baron. ad
A. 220. N.
6.

Perficum bellum secundo Alexandri anno assignat in Chronico; in historia autem, post-
quam Alexandrum imperatoriam dignitatem assecutum significavit, Origenis itionem
ad Mammæam continuo subjunxit: Cæsariensem vero Origenis secessum, quem deci-
mo Alexandri anno contigisse docet, longe inferius recensuit. Qui vero bellum hoc reje-
cerunt in postremos Alexandri annos, nullo auctore fecerunt; nam qui ætatis illius res
gestas complexi sunt Herodianus, Zosimus, Xiphilinus, & Lampridius, Persicæ expeditionis
neutiquam expresserunt tempus, solus illud adnotatum reliquit Eusebius, quem sequi-
mur. Sin hæc ante contigisse pertenderis quam Romam ivisset Mammæa, ut vult Baro-
nius, alterutrum enim dicendum est, nec eam quippe alias Antiochiæ fuisse apparer, fen-

A sententiam hanc supra à nobis obtritā reperies.

VIII. Cæterum hinc Scripturam sacram Commentariis illustrare Origenes orsus est, impulsore Ambrosio, qui non verbis incendebat solum, sed sumptibus etiam suppedita-
bat. Legitur apud Cedrenum, quod & ab eo sumferunt Suidas, & Glycas, Origenem per
annorum octodecim spatium literas sacras fuisse interpretatum. Minime id quidem con-
sentit Eusebii rationibus, qui Origenem sexagenario majorem Commentariis Mat-
thæum illustrasse scribit, triginta scilicet annis, eoque amplius, postquam Scripturam
primum cœpit exponere. Sin ita hæc accipienda censeat aliquis, quasi quidquid in sacro-
rum Voluminum interpretationem diversis temporibus otii contulit Origenes, octodecim
annorum spatium exæquavit, longius etiam dissentio, ejusmodi quippe rationem neuti-
quam duci posse existimo. Multo credibilis est ex male lecto vel descripto Epiphaniū lo-
co commentum id produsse. Postquam enim ab Origene postulasse Ambrosium dixit, ut
sacras Scripturas interpretaretur, id ait ipsum in Tyrio secessisse per octo & viginti annos fe-
cisse. Alio item loco divina volumina Origenem Tyri scribit explanasse ἐπὶ ἐτησί. Simili-
ter Suidas, alios secutus, narrat Ambrosii rogatu Scripturas Origenem explanasse ἐπὶ ἐτησί.
Vides germana hæc eorum esse quæ scripsit Epiphanius; præterquam quod numerus nō in ἰὴ
degeneravit. De secessus autem Tyrii spatio, quod assignavit Epiphanius, quæstionem paulo
post habebimus.

Epiph. Har
64. c. 3.

Epiph. de
mens. c. 18.

Scribit Hieronymus Ambrosium ad Librorum sacrorum interpretationem Orige-
nem incitasse, in æmulationem Hippolyti, editis jam in Scripturam plurimis Commenta-
riis optime de Ecclesiā meriti. Hieronymum fefellit male intellectus Eusebius, qui post
enumeratas Hippolyti scriptiones hæc subjungit : ἐξ ἐκείνου ὃ καὶ ὠρεῖται ὅτι εἰς τὰς θείας γραφὰς
ἱερομνημάτων ἐγένετο ἀρχὴ, ἀμβροσίῳ ἐκ τῶν μάλιστα παρόντων αὐτὸν. Id est : Ab eo quoque tem-
pore Origenem in divinas Scripturas commentandi initium factum est, valde cum incitante Ambro-
sio. Hieronymus autem vocem hanc, ἐκείνου, quæ pertinebat ad tempus, perperam ad Hip-
polytum retulit; de quo simile nihil habet Nicephorus. Jam ante Henrico Valesio id ob-
servatum est. Fallam Hieronymi explicationem nova depravatione pervertit Auctor Græ-
cæ interpretationis libri de scriptoribus Ecclesiasticis. Hæc habet Hieronymus : Scripsit
(Hippolytus) nonnullos in Scripturas Commentarios, è quibus hos reperi; in ἱερὰ μνημόνια . . . . . de
Pascha adversum omnes hereses, & πρὸς ὁμιλίαν de laude Domini Salvatoris; in qua præsentem Orige-
nem se loqui in Ecclesiā significat. In istius æmulationem Ambrosius, quem de Marcionis heresi ad ve-
ram fidem correctum diximus, cohortatus est Origenem in Scripturas Commentarios scribere, præ-
bens ei septem & amplius notarios, eorumque expensas, & librariorum parem numerum : quodque
his majus est, incredibile studio quotidie ab eo opus exigens. Unde in quadam Epistola ἐκ δὲ αὐτοῦ
Origenes vocat. Sic ea accepit Interpres, quasi una serie scribenda sint ista : in qua præsentem O-
rigene se loqui in Ecclesiā significat in hujus æmulationem, cum deinde apponenda sit τελεία συνήμη.
Sic enim vertit : ἐν οἷς παρόντες ὡρεῖται αὐτὸν ὁμιλεῖν καὶ μνημονεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θηλοῖ, ἀμ-
βροσίῳ, ὃν τινα δὲ τῆς πλείους μαρτυρίας εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν ἐπιστρέφει προοίριον, προστέτατο ὡρεῖται
τὰς θείας ἱερομνημάτων γραφὰς, παρρησιαστικῶς αὐτῷ ἐπὶ τῇ καὶ πλείους νοταρίῳ. Neque hac sine stetit
malum, ad pristinos liquidem errores novorum accessionem fecit Phetius, vir alioquin lite-
rariis laudibus abundans; hunc quippe Hieronymiani Interpretis quem secutus est, locum
tali interductu distinxit : ἐν οἷς παρόντες ὡρεῖται αὐτὸν ὁμιλεῖν καὶ μνημονεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θη-
λοῖ ἀμβροσίῳ, ὃν τινα δὲ τῆς πλείους μαρτυρίας εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν ἐπιστρέφει προοίριον, προστέτατο
(supple, ἱερομνημάτων) ὡρεῖται τὰς θείας ἱερομνημάτων γραφὰς, παρρησιαστικῶς αὐτῷ ἐπὶ τῇ καὶ πλείους νοτα-
ρίῳ. Ita legisse Photium declarant hæc illius : λέγει δὲ (ἱερομνημάτων) προσομιλεῖν τὰς θείας καὶ
μνημονεῖν ὡρεῖται, ὃ καὶ αὐτὸς καὶ ἱερὰς τὰς λόγων ὑπὸ ἑαυτοῦ, ὡς καὶ προστέτατος αὐτὸν τὴν θείαν ἱερομνημα-
τικὴν γραφὴν, ἐκκαλεσθεὶς αὐτὸν καὶ ὑπογραφήν ἐπὶ τὰ ταχυγράφη, καὶ ἐτίμους ὁσέως γραφοντας εἰς καλὰ, ὃν ἂν
καὶ ὁ δαπάνης αὐτοῦ χορηγῇ. καὶ ταῦτα ὑπερτίμους αὐτῷ, ἀπαλεῖν αὐτοῦ ἀποβλήτως τὸ ἔργον, ἐξ ὧ καὶ ἔργο-
διακίαν ἐν μίᾳ τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὡρεῖται κληθῆναι. Quæ cum ex Hieronymi Græco Interprete
derivata sint, manifestus est quorundam error, virorum male suspicacium, qui nuperum o-
pus esse interpretationem hanc conjectant. Cæterum hinc aliquibus persuasum fuit Hip-
polytum Origeni, non Ambrosium ad explicandos rei literariæ sumptus præsto fuisse:
quod quam verum sit, Lector existimet, & quemadmodum falsæ opiniones quasi ex tra-
duce propagentur. Fraudi quippe fuit Hieronymo Eusebius, Græco Interpreti Hiero-
nymus, Photio Græcus Interpres, innumeris aliis ipse Photius, & quem ab alio unusquis-
que accepit errorem, novis deinde cumulavit. Sed hæc hæcenus. Omnibus igitur rebus
Origeni commodabat Ambrosius, & quæcunque ad corporis cultum pertinebant, ac stu-
dia, large huic, quasi virgula divina, ab eo præbebantur. Notarios itaque habebat ad manum
plus septem, qui dictata ex ore loquentis exciperent, totidem librariorum cum puellis, quæ
properanter scripta nitidius exararent.

Hieron. De
script. Eccl.
in Hippol.
Euseb. l. 6.
Hist. c. 23.

Phet. Co.
121.

IX. Neque sibi sane hac oblata facultate defuit; beneficentissimi quippe hominis liberalitate usus, quinque priores Commentariorum in Johannem Tomos, & initium sexti Alexandriæ hoc tempore, & ex Achaico, quod mox exponemus, itinere redux elaboravit. Octo item priores in Genesim Tomos & duodecim confecit: Psalmos ad hæc exposuit viginti quinque priores, quamvis plures etiam subinde enarraverit, ut dicemus infra; & Jeremiæ quoque Lamentationes totis voluminibus interpretatus est. Adde libros de Principiis, & *Ἐρωταῖς* decem: quos eadem tempestate Alexandriæ composuit.

X. His intentum studiis Origenem interpellarunt negotia Ecclesiastica, quorum gratia in Achaia profectus est. Negotia illa quæ fuerint, non expressit Eusebius; Baronius conjecturis reperire voluit; eaque de causa profectum in Græciam Origenem divinat, ut Nicopolitane Editionis circa hæc tempora repertæ compos fieret. Sed quor- B sum ad excogitatas descendemus conjecturas, cum veritas ipsa palam extet? scribunt siquidem Hieronymus & Rufinus Achaia Ecclesias plurimis tunc Hæresibus fuisse vexatas; quibus expugnandis idoneum præ cæteris visum Origenem, eam illi causam in Græciam proficisciendi fuisse. Illuc vero accersitum ab Ambrosio non absurde quispiam suspicabitur: nam Alexandria crebro abfuisse Ambrosium constat, & postquam inter eos necessitudo intercessit, Athenis fuisse, atque inde literas ad Origenem dedisse ex Hieronymo discere licet. Hæc quidem proponimus, non asserimus. Hinc etiam habitæ sibi cum Hæresiarcha quodam concertationis exemplar ad amicos in Palæstinam misit Adamantius, qui falsis de se, deque ea disputatione rumoribus occurreret. Athenis moram fecisse Origenem certum est, moræ tempus incertum: rediisse tamen sequenti anno, vel C biennio post, inter Chronologos constare video. Equidem non multo minus biennio itineris Achaici tempus fuisse existimo; nam & per Palæstinam iter habuit, ibique motus est aliquandiu, & spatium aliquod itione ac reditione consumtum est, & in Achaia cum Hæreticis velitando, & Athenis perlustrandis, scholisque Philosophorum frequentandis, (quod ab eo factum testantur Epiphanius & Nicetas, & huc commode referri potest) sat longum tempus contritum fuisse necesse est. Nec causæ est, cur ex hac scholarum frequentatione aliud Atheniense iter ab Origene olim adolecente institutum confingant Baronius & Petavius: nam ad Philosophos & Rhetores ibant cujuscunque ætatis homines, neque verisimile est Origenem Philosophiæ, reliquarumque disciplinarum amore flagrantem, in ea degentem urbe quæ artium omnium inventrix haberetur, D & in qua cum civium, tum advenarum præcipuum esset studium novi aliquid vel dicere, vel audire, ætate fuisse absterritum, quominus civitatis consuetudine ad explendam cupiditatem uteretur. Supra quidem observavimus testificari Porphyrium, ad Plotinum Romæ publice docentem aliquando accepisse Origenem quemdam, alium ab Adamantio, Plotini æqualem, eoque conspecto victum pudore Plotinum dicendi finem fecisse, Prius idem factum legimus à Tullio, qui octo jam & viginti annos natus, cum Romæ esset biennium versatus in causis, & jam inter primos Urbis Oratores poneretur, Athenas tamen ad Antiochum Philosophum, & Demetrium Rhetorem se contulit. Inde ad Asiaticos O- ratores, ipsumque demum Molonem se applicavit. Quin & Antonii Gniphonis scholam frequentasse, etiam cum Prætura fungeretur, à Tranquillo proditum est. Sane in hac Achai- E ca remansione Nicopolitanam Editionem nactum fuisse Origenem credibile est; causam hanc itineris habuisse, non item.

XI. Digressum inde, Epheso transisse non præter verisimilitudinem credi potest. Scribit siquidem Origenes, se aliquando Ephesi in Hæreticum quemdam incidisse, qui cum ne verbum quidem secum conferre sustinisset, se tamen inde profecto confictam falsæ disputationis historiam misisse ad discipulos, aliosque: at eum demum Antiochiæ vanos falsæ victoriæ rumores spargentem, postquam illuc accessit, publice coarguisse, hominisque vanitatem confutasse. Id si quis tum contigisse velit, cum vix in aliud tempus rejici possit, favebo conjecturæ: sed & hic quoque judicium suum sibi unusquisque integrum habeat, nec omnes enim Origenis peregrinationes literis fuisse traditas existimo, cum ipse præfertim alicubi se multa terræ loca peragrassè doceat. Quæ hoc ergo loco, & alibi passim dubitanter proponuntur à nobis, sic Lector accipiat tanquam meras conjecturas, aliqua, si forte, verisimilitudine conjunctas; solida nulla & constanti ratione subnixas.

XII. Prius autem quam Athenas veniret, arripuerat iter per Palæstinam, & Cæsareæ ab Episcopis supra jam commemoratis Theodisto, & Alexandro ad sacrum Presbyterii ordinem fuerat provectus. Prioresne jam ante suscepit ordines, necne, non liquet; facile equidem adducor ut credam per saltum, ut vocant, Presbyterum fuisse ordinatum, prout primævis Ecclesiæ temporibus in more positum fuit. Id tum contigit, cum Antiochenæ Ecclesiæ regimen capessivit Zebinus, Christi nimirum 228, anno, Alexandri Se- veri

Bar. ad A.
230. N. 7.

Hieron. de
Script. Ec-
cles. cap. 65.
Rufin. in
Exposit. c.
23. lib. 6.
Euseb. Hier.
Epist. 18 ad
Marcellā.

Epiph. Har.
64. cap. 1.
Nicet. The-
saur. Or-
thodoxæ fi-
dei lib. 4.
Hæres. 31.
Baron. ad
A. 232. N. 4.
Petav. ad
Epiph. Har.
64. c. 1.

Sueton. de
illust. Græc.
cap. 7.

Origen. in
Epist. ad
amicos A-
lexandrin.

A veri 7. Origenis 43. Factum hoc à sanctissimis Episcopis in homine ditionis non suæ, sub testimonio Epistolæ Ecclesiasticæ, qua discedentem Demetrius fuerat persecutus; ut ad eum sui purgandi causa rescripsit Alexander, mansuetio vir ingenio atque leni: cujus testem damus Hieronymum. Quamobrem Episcopi Ægypti & Alexandria in Synodica Epistola advertebat Origenis doctrinam, *χειροτονήσαντα αὐτὸν ἐπισκόπου ὑπὸ τῆς κανονικῆς τοῦ καὶ μακροῦ χειρὸς ἀλλοθινῆς* agnoscunt. Quo magis miror scripsisse Photium, Alexandria Origenem profectum, absque proprii Episcopi consensu Presbyterii dignitatem suscepisse. Idem addit, facti auctorem fuisse Theoctistum, probatorem Alexandrum. Utur est, hoc dolore graviter exarsit Demetrius, & ex insigni Origenis gloria jamdiu in sinu collectum invidiæ virtus totum evomuit, unde ingentes subinde concitati tumultus totam Ecclesiam in factiones dissiparunt. Nam primum Origenis castrationem, mirifice à se antea laudatam & probatam, publice disserere ac traducere cepit, Ecclesiam omnem adversus eum concitare, hunc honore Sacerdotii privare, & ab Ecclesiæ postremo communione segregare. Narrat quippe Photius, geminam adversus eum coactam fuisse Synodum; quarum prior Episcopis aliquot, & Presbyteris conflata, eum docendi munere abdicandum & Alexandria pellendum sanxit, Presbyterii dignitatem non abstulit; altera à Demetrio ex aliquot Ægypti Episcopis coacta Sacerdotii quoque honore exuendum decrevit. Huic Demetrii decreto consensisse universum orbem, excepta Palæstina, Arabia, Phœnicia, & Achaia testificatur Hieronymus; nec propter dogmatum novitatem, erroresve, sed invidia laudem virtutis ejus fuisse obtritam. Auctor quoque idem ipse est, non Presbyterio solum Origenem à Demetrio esse submotum, sed Ecclesiæ etiam societate prohibendum, consentientibus in id Sacerdotibus; ut mihi verisimile fiat in Synodo à Demetrio collecta sancitum quoque illud fuisse. Sed jam antea patria excesserat cum coit Demetrianæ illa Synodus, quemadmodum dicemus paulo post. Ita Achaia reversus Alexandriam Adamantius jam Presbyter, pristinisque intentus studiis, à proprio Episcopo sibi primum favente, deinde clam invidente, tum maximis ad invidiam odii factis accessionibus palam infenso agitatus, tandem defessus malis injuriæ concessit, pariisque sedibus excedere coactus est. Exilium quippe ipsi decernente Synodo, quod sibi præsentiebat esse faciendum vel ingratius, sponte admittere maluit: cum præsertim ingravescentem invidiam ferre non posset. Sic enim conciliandi sunt, qui jactant sponte abiisse ipsum, cum iis qui patriam expulsum & exterminatum fuisse volunt.

XIII. Aliam exilii hujus causam affert Epiphanius, aitque, eximia florentem eruditionis ac sanctitatis laude Origenem, magistratum in se Alexandrinorum, Præfectorumque acuisse invidiam, & potentium inimicitias pro Christo appetivisse; & ab iis comprehensum aliquando in eam fuisse necessitatem adductum, ut vel Idolis sacrificandum sibi esset, vel Æthiopis libidini corpus offerendum; qua rei indignitate commotum, virum omnia præ studio castitatis postputantem, tam leni se ac victo animo ostendisse, ut sacrificatorum se reciperet; nec id fecisse tamen, sed thus in manus ejus impositum ab adstantibus in ignem fuisse excussum: (addit Nicetas, contigisse id, cum inamutata sententia revocaret promissum, eoque stare detrectaret) hinc ipsum tanta aspersum esse infamia, ut Ecclesia depelleretur; cumque ludibria, & oculorum conjectum, quibus ut idololatra destitueretur, ferre non posset, invidiæ detestandæ gratia Cæsaream commigrasse. Constat certe ex eodem Epiphanio, dubitasse tantum Origenem idololatriamne admitteret, ad facinus non omnino pervenisse: quæ cum dubitatio crimen tamen ipsa sit, admissum humanitus peccatum tempestiva & salubri poenitentia emendasse; nec Petri lapsum solummodo, sed lacrymas etiam ac dolorem representasse. Quemadmodum autem Origeni ad hujusmodi flagitium præiit Petrus, ita Marcellino Papæ uterque: hunc enim templum Vestæ cum Diocletiano ingressum thus obtulisse ejus nomine inscripta Acta testantur. Quod fictum tamen & falsum esse contendit Augustinus adversus Perilianum Donatistam. Et ut verum sit, hunc martyrio paulo post summa constantia suscepto scelus reparasse certum est. Tam luculentis autem signis poenitentiam suam Origenes publice testatus est, ut ab otiosis subinde hominibus suppositus fuerit liber de poenitentia Origenis, quem in Apocryphorum censum Gelasius Papa retulit. Is tamen liber, ad quem pertineat Origenis lapsum, dubitavit Baronius: cujus enim sese criminis reum hoc libro peragit Adamantius, vix ad eam quam tractamus Epiphaniæ historiam potest accommodari. Ac illud præcipue flagitium causæ fuisse existimo, quamobrem Sacerdotio & Ecclesiæ abdicatus fuerit; ea siquidem poena delicto hujusmodi Apostolicis Canonibus irrogatur. Nec mirum ab aliis ipsum Ecclesiis benigne fuisse susceptum: quanta enim indulgentia & caritate adhiberentur olim Christiani, qui post ejuratam infirmitate animi ac mollitie Christum poenitentia ducti ad meliorem mentem converterentur, discere licet ex Epistola Dionysii Alexandrini ad Fabium Episcopum Antiochenum, contra Novatum. Quod si suscepti tantum

Hieron. de
Script.
Ecc. in
Orig. &
Alexand.
Phot. Cod.
118.

Phot. ibid.

Hieron. lib.
2. in Ruf.
cap. 5.

Epiph. lib.
Har. 64.
cap. 2.

Nicet. Theoph.
orthod. fi-
dei l. 4.
har. 31.

August.
De unic.
bapt. c. 16.

Gelas. in
Conc. Rom.
Dec. 1. Par.
Dist. 15.
Bar. ad A.
253. N. 118.

apud Euseb.
lib. 6. Hist.
cap. 42.

ab Episcopo non suo Presbyterii fuisset reus, cum non tam severe tractaturum fuisse Demetrium credibile est, cum præsertim ipsius commendatione fretus ad eum se promovendi dignitatis gradum passus fuisset. Minime vero facti hujus narrationem ab Eusebio consulto prætermisissimam putem, ut idololatriæ crimine liberaret Origenem, vel quod pœnitentia elutum postmodo flagitium oblivioni tradendum putaret; sed quod res Origenis proprio & luculento Apologiæ opere jam antea fuisset complexus, in Historia autem duceret esse obiter attingendas. Inde tacuit exitum illud, ac omni laude dignum Origenis facinus (quod in idem incidisse tempus memoriæ mandavit Nicetas) quando juxta Ægyptiorum Sacerdotum morem à Gentilibus adrausus, ad fanum Serapidis Christianos omnes ad propugnandum Christi nomen clara voce concitavit. Falsam potro & confictam esse Origenianæ idololatriæ historiam, ac Epiphanio ab aliena manu insertam perpendit Baronius, plurimaque congerit in eam sententiam, quæ à Petavio erudite confutata habes in Animadversionibus Epiphaniis. Rem alii tribuunt Decii temporibus. Hæc infra expendemus accuratius: sed in antecessum asserimus neque nos horum opinionum, vel Baronii conjecturæ assentiri posse. Fidei quoque integritatem in libris perisquere, ac eo præsertim qui est de principiis, ab Origene violatam id temporis conquectum fuisse Demetrium constancum est, quippe qui omnia adversus eum argumenta studiose colligeret. Alexandria itaque eliminatus Origenes Cæsaream Stratonis concessit, ibique sedem fixit, anno ætatis 46. Christi 231. Alexandri Severi 10. vel ut est in nonnullis Eusebii Codicibus, & in Nicephoro, & in quibusdam Eusebiani Chronici exemplaribus, anno Alexandri 12. vel 11. ut habet Scaligeriana Chronici hujus editio. Ex his hallucinationum liquet Epiphanium, qui Origenem imperante Decio Alexandriæ clausivè scripsit, cum nunquam eum posthac illuc regressum fuisse constet. Quapropter concedo in Petavii sententiam, Severi nomen Decii nomine perperam ab Epiphanio commutatum opinantis. Vehementius etiam hallucinationum constat Abrahamum Scultetum, qui Origenem narrat, postquam Alexandria exiit ut æmulis cederet, eo revocatum omnes sacræ Scripturæ libros illustrasse Commentariis.

XIV. Confugit ergo Caesaream ad Theodotum, benigneque ab eo & liberaliter exceptus, & ab omnibus injuriis & contumeliis prohibitus est. Hinc nova fuffusus malevolentia Demetrius Aegypti Episcopus, ut dixi, in Synodum cogit, Origenemque Presbyterio abjudicat, & ab Ecclesia societate sejungit, universo propemodum orbe decretum D approbante & confirmante. Ardentes quoque in eum & aculeas quoquo versis disseminavit literas: sed hominis iracundia simul & vitæ, eodem, ut videtur, quo discessit Origenes anno, finem matura mors posuit, in ejusque episcopatum Heraclas successus est. Hæc eo ordine narrat Eusebius in Historia, quo à nobis descripta sunt; aliter in Chronico, in quo Demetrii mors Origenis exitum toto biennio prævertit, quod neutiquam stare potest.

XV. Certe, nequa dissimulem, Gennadius in libr. de vir. illust. scribit, Theophilum Alexandrinum Episcopum tradidisse non a se Origenem primum, sed ab antiquis Patribus, & maxime Heracla fuisse, & a Presbytero ejectionem, & de Ecclesia pulsum, & de civitate fugatum. Idem habet Scriptor vitæ S. Pothomii, & Epistola Synodica Episcoporum Ægypti, cujus E fragmentum affert Justinianus in Epistola ad Menam. Verba hæc sunt : ἀρεζαίνον ὑδ' αὐτὸ θεοφίλου ὁμολίας ὡρίδων, ὁ κατ' ἐνομή μακαρίτην ἡρακλὰ καὶ τὸ ἐπίσκοπον, ὡς ἀρεζον καὶ ἀμολιάρχου· φιλαλή-
στε τὸ τῆς ἐκκλησίας χρεὶς τῶν χερῶν, ἐκ μέρους τὸ καλὸν εἶναι τῶτον ἔχοντες, ὡς τὸ πορνεῖ ἔχοντες ὅτιτα ἀν-
δρῶν. Cum enim impias orationes habere cepisset, beata memoria Heraclas Episcopus, qui tunc florebat, tanquam arator, & vinitor veritatis studiosus Ecclesiastici agri, cum e medio pulchre segetis, sic tanquam vere malam zizaniam evellit. Quibus alia causa cur expulsum fuerit Ori-
genes præter superiores affertur. Est simile quidpiam apud Petrum Alexandrinum Epi-
scopum in Mystagogia, cujus particulam quoque recitat Justinianus in eadem Epistola : ἰδὲ ὅτι ποιοι, inquit, ἡρακλὰ καὶ δμῶντων τῆς μακαρίας ἐπισκοπῆς· οὗς περὶ καὶ οὐκ ὡς πρὸς τὸ μανθάνειν
ἀειχρῆς, καὶ αὐτὸν ὁλοκαύστα βαλμοῖ. & οὐ τὴν ἐκκλησίαν, τὰ ὅς σήμερον ὁραζομένῃ ἀλλή ἐκείνη. Quid au-
tem dicam Heraclam & Demetrium beatos Episcopos? quales tentationes ab infano Origene passi
sunt, cum & dissidia fereret in Ecclesia, quæ ad hanc usque diem turbas in ea excitant? Deni-
que Eusebius, ut jam a me notatum est, in Chronico Origenem exulasse fingit, biennio
postquam Episcopus creatus est Heraclas. Facile equidem existimo Demetrii adversus
Origenem decreto ad stipulatum fuisse Heraclam adhuc Presbyterum, & simul ut Epi-
scopatum adeptus esset, decessoris sui confirmasse Edictum, & quo minus restitueretur in in-
tegrum Origenes impedivisset: ait quippe Photius Cod. 118. Edicto Demetrii subscrip-
sisse quotquot ipsi Origeni antea suffragati fuerant. Verum persuaderi non possum jam
tum obiisse Demetrium, cum Alexandria dejectus esset Origenes, & cur expelleretur au-
dorem fuisse Heraclam, contra Eusebianæ historiæ testimonium, & Hieronymi libr. 2.

A adv. Rufin. cap. 5. & ipsius etiam Origenis, qui in Epistola ad Amicos Alexandrinos post exilium ipsius scripta, Demetrium aliosque adversum se consentientes ulciscitur.

XVI. Postquam ex hoc tumultu Cæsaream sese recepit Origenes, famæ suæ tot calamitatibus appetitæ consuluit, & submissas in nominis sui oppugnationem à Demetrio literas scripta ea quam dixi ad amicos quosdam suos Alexandriam Epistola Inculenter confutavit. In qua etiam maledictis abstinere se velle declarat, asperere tamen & acerbè Demetrium, eique consentientes adversum se Episcopos perstringit, & illatam sibi injuriam, inflictosque Anathematismos refellit. Nec minus ob Demetrii Decreta & Alexandrinæ Synodis Ecclesiasticis muniis defunctus est; docebat publice, & in Ecclesia de rebus sacris ad populum diserebat; atque hæc non Cæsariensis Episcopi modo, & Hierosolymitani permissu, sed iussu etiam; qui ad hunc unum Scripturæ sacræ interpretandæ munus detulerunt. Cum enim in ejus causâ variæ essent variorum sententiæ, duasque velut in partes universa abiisset Ecclesia; infensus reliquis patrocinium ejus ac defensionem Palestina, Phœnicia, & Arabia susceperunt: quarum auctoritate fretus sese Sacerdotio ac Ecclesiæ communione excidisse minime ratus est, & inter eas gradum suum ac dignitatem obtinuit.

XVII. Hierosolymam quoque iisdem circiter temporibus adiit, Christi, Apostolorumque visurus vestigia. Ibi vehementer ab eo petiit Sacerdotum collegium, ut in Ecclesia verba faceret; cumque vim ad impetrandum propemodum adhiberent qui præerant sacris, assurgens ille assumpto libro unde sibi argumentum deligeret, in hunc & Psalmo 49. versum forte incidit: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* quo recitato, quasi sua sibi à Deo perfidia exprobraretur, in tantos luctus incidit, ut adstantibus universis lacrymas excuteret. Cum verò se aliquando Christi, Apostolorumque perlustrasse vestigia alicubi significaverit, his temporibus id tribui posse censemus. Inde vero non multo post digressus est.

XVIII. Scribit Epiphanius Tyrum concessisse ipsum post Hierosolymitanum iter, atque ibi per annorum octo & viginti decursum in interpretandis, juxta Ambrosii postulatâ, Scripturis otium consumuisse. Dicerem corruptum à librariis numerum, nisi duobus apud Epiphanium locis haberetur idem, aliorumque suffragio confirmaretur. Dicedum potius id ex vulgi sermonibus, ut alia pleraque, Epiphanium accepisse; utrobique enim addit, *ὡς ἡ λέξις ἔχει*, falsum autem penitus fuisse: cum enim anno Christi circiter 254. diem suum obierit Origenes, uti infra demonstrabimus, anno vero ætatis suæ 69. postquam Alexandria excessisset, anni admodum 23. intercesserunt ad ejus obitum; quorum nonnullos etiam Cæsareæ Stratonis, Hierosolymæ, Cæsareæ Cappadocum, Athenis, & in aliis locis contrivit. Merito ergo hic Epiphanium arguit Petavius. Annos quidem 28. Alexandria literis docendis præfuit, ut observatum est Halloxio: nam amisso patre statim sibi docendo victum quæsit, natus annos circiter octodecim. Hinc ad annum ætatis 46. quo Alexandria ejectus est, anni interjacent omnino 28. Atque hanc Epiphanio fuisse errandi causam credi potest.

XIX. Simul ut Cæsaream venit Origenes Alexandria relicta, ibi literarum studiis præfectus est, statimque ad capeffendas disciplinas, sed potissimum sanctiores cum docendo, tum scribendo universos excitavit, sed duos præcipue magni nominis adolescentes, Neocæsareæ oriundos, claris genitos parentibus, sed à Christo alienis, Theodorum, qui & Gregorius appellatus est, & Thaumaturgi cognomen meruit, ejusque fratrem Athenodorum. Qui cum Juris Romani studiis operam daturi Athenis Berytum venissent, ubi tum vigeat legum doctrina, casu nescio quo Cæsaream delati, in Origenem recens illuc appulsum una cum Firmiliano inciderunt. Socrates fama Origenis excitos eo contendisse narrat. Is excellenti adolescentum illorum indole perspecta, ea utrumque humanitate, ea comitate morum in sui amorem traxit, & adhortationibus, scriptisque ad Gregorium libellis ad virtutem ita arrexuit, ut per totum quinquennium ei sese interioribus literis erudiendos in idem contubernium adjungerent, tantamque ex ejus præceptionibus Philosophiæ & Mathematicarum artium notitiam haurirent, quanta ad perfectam sacrarum Literarum interpretationem usui esset futura. Cujus operæ is demum fructus fuit, ut alter editis miraculis (unde & cognomen reportavit) clarus, alter martyrii corona insignis, post gestos in patria Episcopatus uterque obierit. Eos ad Christianas partes ab Origene fuisse adductos, cum antea Ethnicorum erroribus fuissent impliciti, censuit Halloxius.

Illexit eum in hanc sententiam Hieronymus, cujus illa verba sunt: *Quorum cum egregiam indolem vidisset Origenes, eos ad Philosophiam cohortatus est; in qua paulatim Christi fidem subintroducens, sui quoque sectatores reddidit.* Hæc Hieronymus, ut alia fere libri hujus omnia, scripsit. Eusebius, qui sic habet: *ὡς ἀμφὶ τὰ ἑλλήνων καὶ ῥωμαίων μαθήματα δεινῶς ἐπὶ πολλοῖς, τῆς αἰστορίας ἀνδρείας ἔχοντα, τῆς αἰστορίας ἀνδρείας πλεονάζον ἀντικαταλλάττοντες αἰσθητικῶς.*

Orig. Tom.
6. in Ioh. 1.
29.

Epiph. har.
64. cap. 3.
& de pond.
& mens.
cap. 18.

Petavi. A.
nimad. ad
Epiphani.
Har. 64.
c. 3.
Hallox. in
Notat. ad
Orig. de-
sens. l. 1.
cap. 7.

Socrat. lib.
4. cap. 17.

Hall. Orig.
de sens. libr.
1. c. 14. & l.
4. quæst. 10.
Hieron. de
script. Eccl.
in Theodo-
t. 70.
Euseb. libr.
6. hist. c. 30.

*Quas in Graecis, Romanasque disciplinas vehementer incensos, injecto illis amore Philosophia, à A prioribus studiis ad divinarum rerum meditationem ut transfrent, adhortatus est. Jam vero manifestus est boni Hieronymi error, quem apertius etiam redarguit Gregorius ipse Thaumaturgus, testis locuples, qui multo ante ad agnitionem veritatis venisse se proficitur, quam ad Origenem accessisset. Redarguit & Gregorius Nyssenus, eumque ex variis & incertis Ethnorum Philosophorum de Deo sententiis veri Dei notitiam hausisse testificatur. Mirum vero scripsisse Bedam literis institutos ab Origene Gregorium, & Athenodorum, imperante Gordiano: mirum quoque existimasse Casaubonum, diligentissimum certe virum, per annos ipsos octo Origeni operam dedisse Gregorium, vel spretis, vel inconsultis Eusebio, & Hieronymo, qui quinquennium duntaxat assignant. Homini nempe valde alioqui perspicaci imposuit locus iste Gregorii ipsius: *ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς μοι χρόνῳ ἔτι ἰδὼν, ἔξ ὧν αὐτὸς εἶπεν τι, ἢ ῥησάσας λόγον τινὰ μέγαν ἢ μικρὸν ὅλος τυγχάνω. ὅτε ἄλλοι ἕκαστος ἐν ἰδίᾳ ῥησάσας ἢ λήγουσιν, ἢ καὶ δημοσίᾳ, πανηγυρικῶς λόγους καὶ ἀγωνιστικῶς παρεχόμενοι, ὅτι καὶ τῶν θαυμασιῶν τῶν ἀνδρῶν τῶν τὴν καλὴν φιλοσοφίαν ἀποασαμένων.* Ab octo annis sermonem nullum vel scripsisse se vel recitasse agnoscit, neque quemquam recitantem audisse, præterquam admirandos illos viros, veræ Philosophiæ amatores, condiscipulos nempe suos, Origenis itidem auditores. Minime vero se illos dicentes per octennium audisse significat, sed non alium quemquam per octennium audisse. Scribit Nicephorus Dionysium, cum qui Heraclæ & in Schola & in Episcopatu Alexandrino successor fuit, hoc tempore etiam Adamantio præceptore esse usum. Eusebius certe, quem unum hic videretur affectatus Nicephorus, Dionysium Alexandriæ Origenis auditorem fuisse docet; Cæsareæ vero fuisse itidem, id vero C apud eum nusquam reperias. At non docendo solum, sed scribendo etiam pro more suo publice prodesse in hoc Cæsariensi secessu Origenes satagebat: Itaque quippe & Ezechielis vaticinia tunc Commentariis illustravit.*

CAPUT TERTIUM.

I. Alexandro Severo succedit Maximinus. Sexta persecutio. II. Gregorius & Athenodorus Neocæsaream rapetunt. Origenes Cæsaream Cappadocia ad Firmilianum confugit, D latet apud Julianam, III. Hexapla inchoat, IV. Scribit librum de martyrio. V. Maximinus perit, succedit Gordianus, VI. Origenes iterum Athenas proficiscitur, Ambrosium obiter adit Nicomedia, Athenis absoluit Commentarios suos in Johannem & in Ezechielem, alios inchoat in Canticum Cantic. VII. Cæsaream Stratonis repetit, Commentarios in Canticum absoluit, Firmilianum iterum in disciplinam recipit, VIII. ad vincendam Berylli hæresim Bostram accersitur, in Palestinam redit, IX. Obiit Gordianus, succedit Philippus, X. Utrum à Dionysio Alexandrino oppugnatus fuerit Origenes, XI. Origenes sexagenario major scribit contra Celsum, in Mattheum, & in 12. Prophetas, E item innumeras Epistolas. XII. Utrum Philippus Imperator fuerit Christianus, XIII. Homilias suas tum primum excipi patitur Origenes, fidei suæ professionem mittit ad Fabianum Papam, & alios Episcopos, XIV. vocatur ad Concilium adversus Arabum hæresim, scribit adversus Hellesaitas, Apellitas profligat.

I. DUM his intentum animum habet Adamantius, cæsus est cum Mammæa matre Alexander Severus, post administratum annis tredecim singulari continentia & æquitate imperium, Sceleris auctor Maximinus, homo gente ac moribus barbarus, in demortui locum suffectus est; cui nec obtulisse mortem, & in ejus dignitatem involasse contentus, piam optimi Imperatoris familiam, & quoscunque caros dum esset in vivis habuerat, ferino ritu devexare aggressus est; ac Christianos potissimum. Quos cum esse fuisset passus Alexander, funditus delere Maximinus optavit. Bellum atrox itaque Ecclesiæ infertur, neglectoque Christianorum vulgo, Sacerdotes morti ac supplicio destinantur, ut detractis columnis labefacta ædes cotrueret. Id, vel ob unum maxime Origenem, consilii fuisse susceptum refert Orosius, & post eum Beda, Freculphus, & Marianus Scotus; idcirco, opinor, quod hujus præcipue pietate, scriptis, concionibus, & exemplo Christiana fides magnum jam incrementum accepisset, & porro captura videretur.

II. Inguenti periculo fuga se subduxit Origenes, cum paulo ante Gregorium, & Athenodorum post exactos in exhedris suis annos quinque in patriam redituros à se amisisset. Et

Oros. lib. 7. cap. 19.
Freculph.
Chron.
Tom. 2.
lib. 3. c. 2.
Mar. Scot.
ad A.C.
239. Beda
de sex.
atq. lib. in
Maximino